

‘Westen zit nog in de ontkenningfase’

Op de voedseltop van de FAO in Rome zijn geen harde toezeggingen gedaan. Maar het werk achter de schermen kan nieuwe, ‘humanitaire’ verhoudingen in de wereld opleveren. ‘Er is rust in de tent nodig.’

Door **Carlijne Vos**

Als het gaat om hongerbekrijging kan Afrika een hoop leren van China, dat in korte tijd een geweldige economische sprong heeft gemaakt. Bovendien heeft China de mankracht, de grondstofvoorraden én de financiële middelen om Afrika te hulp te schieten. ‘Het Westen moet China dus bij de leniging van Afrikaanse noden niet de rug toekeren, maar juist de hand reiken.’

Dit laatste, hoopt Michiel Keyzer, is al gebeurd achter de schermen van de voedseltop die deze week in Rome werd georganiseerd door de FAO, de voedselorganisatie van de Verenigde Naties. Keyzer is hoogleraar economie en directeur van de Stichting Onderzoek Wereldvoedselvoorziening van de Vrije Universiteit in Amsterdam.

Volgens hem is het ‘nodeloos negatief’ om meteen te roepen dat de top is mislukt omdat geen harde toezeggingen zijn gedaan – zoals internationale hulporganisaties direct deden na de slotverklaring.

De problemen zijn ook niet gering. Volgens de laatste cijfers van de FAO lijden ruim een miljard mensen dagelijks honger. Een van de millenniumdoelstellingen, het halveren van het aantal hongerende in 2015 – destijds: tot 400 miljoen mensen – is verder weg dan ooit. De voedselcrisis van 2008, de kredietcrisis en de toenemende druk op landbouwgrond voor andere doeleinden dan voedsel, zoals veevoeder en biobrandstof, hebben de zaak juist verergerd.

Het feit dat arme landen in toenemende mate afhankelijk zijn geworden van import – en daarmee van schommelende voedselprijzen –

Een man inspecteert een maisveld bij Nairobi. Kenia kampt met de ergste droogte sinds jaren.

Foto EPA

zen – maakt het beeld niet rooskleuriger. Net zo min als het feit dat investeerders uit Azië en Saoedi-Arabië op grote schaal landbouwgrond in Afrika opkopen om de eigen bevolking te voeden.

Afrika, luidt inmiddels de breed gedeelde oplossing, moet de eigen broek leren ophouden en zelf meer voedsel produceren. En regeringen zijn daar in de eerste plaats zelf verantwoordelijk voor, zo liet landbouwminister Gerda Verburg tijdens de top ferm weten.

De afspraak is dat de Afrikaanse landen 10 procent van hun begroting aan landbouw gaan besteden, door donorlanden bijgestaan met eerder toegezegde financiële middelen. FAO-directeur-generaal Jacques

Diouf heeft Verburg gevraagd een actieve rol te spelen in het nieuwe Comité voor Voedselzekerheid (CFS) dat de VN in het leven hebben geroepen om erop toe te

‘Als Afrika leert zijn huid duur te verkopen, komt er echt wat voor terug’

zien dat Afrika en de donorlanden zich aan die afspraken houden.

‘Maar’, zegt Keyzer, het is een illusie om te denken dat de internationale gemeenschap de honger in de wereld kan wegnemen met nog

meer beloften en nog meer geld. ‘Er is juist rust in de tent nodig om oude beloften in te lossen.’

Hulporganisaties als Oxfam Novib onderschrijven dat. ‘Er wordt zoveel beloofd, maar hoeveel geld is nieuw geld?’, vraagt beleidsmedewerker Madelon Meyer zich af.

Afgelopen zomer nog zegde de G8 tijdens de top in het Italiaanse L’Aquila 20 miljard dollar extra toe voor landbouw in ontwikkelingslanden. Volgens de hulporganisaties hoofdzakelijk oude wijn in nieuwe zakken. ‘Nog geen 3 miljard daarvan is echt nieuw geld.’

De verwarring over de omvang en besteding van fondsen neemt verder toe doordat de internationale gemeenschap steeds meer

thema’s aan elkaar breidt, merkt Keyzer. ‘Landbouw, duurzaamheid en klimaat worden allemaal verweven – en terecht. Maar we moeten nog maar zien hoeveel geld er straks feitelijk terecht komt bij hongerbestrijding.’

Volgens de FAO is jaarlijks 30 miljard euro nodig om arme landen te helpen hun voedselvoorziening op peil te brengen. ‘Peanuts vergeleken met de investeringen van rijke landen in hun bankwezen en auto-industrie’, vindt Meijer van Oxfam Novib. Maar tijdens de top werd die wens niet gehonoreerd. Ook ontbrak een concrete doelstelling of een tijdschema voor het bestrijden van de honger. De collectieve afwezigheid van

de leiders van de geïndustrialiseerde landen ontnam de hulporganisaties de resterende hoop. ‘Die hele top was zonde van de tijd en het geld’, meent Oxfam.

Het nieuwe Comité voor Voedselzekerheid van de VN biedt enige hoop, vindt Meyer, omdat er eindelijk meer coördinatie komt. Maar het is onduidelijk bij wie de zeggenschap ligt. Bovendien komt er geen geld bij en zijn landen niet aansprakelijk. Meijer: ‘Hoe effectief kun je dan nog zijn?’

De organisatiestructuur van de internationale gemeenschap is ‘beslist rommelig’ vindt hoogleraar Keyzer. ‘Er valt veel winst te halen uit verbetering van internationale samenwerking tussen donoren, zowel bij de eigen bilaterale hulp als de coördinatie in de VN.’

Met name de betrekkingen met nieuwe machtige spelers als China en India moeten worden verbeterd, vindt Keyzer. ‘Afrika kan veel leren van wat grootscheepse arbeidsmigratie China en India uiteindelijk heeft opgeleverd. Nu wordt China afgeschilderd als een neokoloniale schurkenstaat, die de arme Afrikanen van hun grondstoffen berooft; het Wilde Westen van de 21ste eeuw. Maar als Afrika leert zijn huid duur te verkopen, komt er echt wel wat voor terug.’

China en India worden volgens Keyzer nog te veel als bedreiging gezien in plaats van als potentiële partner. ‘Het Westen zit nog in de ontkenningfase van het machtsverlies na het koloniale tijdperk.’ Dat kan nieuwe samenwerkingsverbanden in de weg staan. Zo kan China een belangrijke bijdrage leveren aan het opbouwen en verdeelen van voedselvoorraden in de wereld, met name om speculatie in rijst tegen te gaan.

Investeren in boerenbedrijfjes, distributie en infrastructuur moet regio’s zelfredzaam maken. Dat kan volgens Keyzer niet volgens ‘een blauwdruk met bewezen effectiviteit’ zoals westerse donoren willen. ‘De uitdaging is lokaal succes te boeken in onvolmaakte omstandigheden; in landen waar je corrupte leiders en uitbuiting mischien voor lief moet nemen om er iets voor elkaar te krijgen.’